

Kocka-rejtvény.

Á	Á	A	A	Mezei munkás szerszáma.
A	A	A	A	Határozó szó.
K	K	Ny	R	Magyar folyó.
R	Sz	Sz	V	Fém.

(Katisch Fivérek.)

Képrejtvény:

Megfejtési határidő 1905 szeptember 24.

23. számban közölt fejtő kérdések megfejtése:

Természetrizai kérdés: Sárkányfa, Dracaena, Draco, Kanári sziget. **Irodalomtörténeti kérdés:** «Zsigmond király és császárnak krónikája» c. históriás énekekben. Tar Lőrinc a monda hőse. **Kockarejtvény:**

A	R	A	D
R	É	P	A
A	P	O	R
D	A	R	U

Képrejtvény: Selyem és bársony kioltja a konyhában a tüzet.

Helyesen fejtették meg: Schletter Ödön, ifj. Kossuth Károly, Eckerdt Elek, Török István, Mattanovich Csaba, Tauber Ervin, Balassa Béla, Feith Pál, Schemmitzer Aladár, Spiller Gyula, Braseh Zoltán, Föföldy Sándor.

A kitűzött könyvjutalmat (Baksay Sándor: Dáma) Balassa Béla főgimn. tanuló, budapesti előfizetőnk (VII., kertész-utca 33., I. em.) nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

H. D. 1. A kiadóhivatal intézkedni fog, hogy megkapja a hiányzó számokat. 2. Most már állandóan Budapesten van. 3. A Franklin-Társulat adta ki, (IV., Egyetem-utca 4.), ára 4 kor. — **Bélyeggyűjtő.** E fajta közvetítéssel a szerkesztőség a legjobb akarat mellett sem foglalkozhatik. — **D. F.** Részletfizetésre is adják. Forduljon lapunk kiadóhivatalához. — **M. D.** (Szeged). Annak a műnek «Pompéji pusztulása» a címe. Az angol eredetű Bulwer írta, lapunk szerkesztője az ifjúság számára átdolgozta. — **Marcellus.** 1. Róm. kath. 2. A művek számát pontosan nem tudjuk. 3. A különböző tárgyakból vizsgálatot kell tennie. — **B. F.** (Budapest). A sakk-rovatot azért kellett megszüntetnünk, mert lapunk olvasói nem mutattak elég érdeklődést iránta. Nem ígérhetjük meg, hogy fellevenítjük. — **Primarius.** Így nevezték a kollégiumokban, nevezetesen a kolozsváriban azt az idősebb diákot, aki a vele egy szobában lakó kisebb diákokra felügyelt. — **Buzgó gyűjtő.** Köszönjük szíves érdeklő-

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

désedet s kérünk, hogy tovább is toborozd a híveket a T. L. zászlaja alá. — **Önképzőkör.** Nem az a célja. Önálló munkásságot diák még nem fejthet ki. Az olvasottak ügyes előadására és feldolgozására kell szorítkoznia. Igen fontos dolog az előadásban való gyakorlottság, de ez csak jóakaró kritika és ügyes vezetés mellett lehetséges. — **K. D.** (Pozsony). Lapunk szerkesztője nagyon szívesen emlékszik vissza Pozsonyra s az ott töltött szép évekre. Pozsonyi diákjainak sorsát folyton figyelemmel kíséri és örvend előhaladásuknak. Haladj fiam te is jeles elődeidnek a nyomán. — **Vitakozók.** Egyiknek sincsen igaza. «A nemzet csinósága» című értekezés az «Urania» című folyóiratban jelent meg és Kármán József írta, nem Kazinczy. — **D. M.** (Budapest). 1. Szegénységi bizonyítvány, keresztlevél, szülők beleegyezése. 2. Forduljon az illető intézet igazgatóságához. 3. Nem teljesíthető. — **G. F.** Intézkedtünk, hogy megkapja. — **B. B.** (Budapest). Biztosan határidő után küldted be a kérdések megfejtését. — **E. E.** (Nyiregyháza). Legközelebb válaszolunk kérdésedre. — **F. P.** Két rejtvényed bevált; a többi közölhetetlen. — **N. M.** (Pozsony). Aki az állatorvosi akadémia hallgatója akar lenni, annak gimnáziumi vagy reáliskolai érettségi bizonyítványt kell felmutatni.

Az iskolaév kezdetén bátrak vagyunk cégünket szíves figyelmébe ajánlani. Magyarország összes iskoláiban használt

tan- és segédkönyvek

állandóan raktáron vannak s különösen

magántanulók-

nak szükséges tankönyvek beszerzésénél kérjük cégünket bizalommal felkeresni.

Megrendeléseknél elegendő az intézet és osztály megnevezése, hogy a legelterjedtebb és miniszterileg engedélyezett és a hivatalos bírálattal kiválóan elismert megfelelő tankönyveket elküldhessük.

Szíves rendelését kérve, vagyunk

kitünő tisztelettel

LAMPEL R. könyvkereskedése
(Wodianer F. és Fiai) részvénytársaság Budapest, VI., Andrássy-ut 21. sz.

OLCSÓ CSEH ÁGYTOLL!!

5 kilo: új foszott 9.60 K, jobb 12 K, fehér pehelypuha foszott 18 K, 24 K, hófehér pehelypuha foszott 30 K, 36 K. Szállítás portómentes, utánvétellel. A kieserlés és visszatétel portómentes ellenében megengedtetik.

BENEDIKT SACHSEL, Lobes 60.
Post Pilsen, Böhmen.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre ... 4 kor. 80 fill.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet	IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Egész évre ... 9 kor. 60 fill.	és könyvnyomda.	Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.		

A „TANULÓK LAPJA“

AZ ELSŐ BŰN.

Diáktörténet. Írta: Möricz Zsigmond.

tizenharmadik évfolyamát kezdi meg a jövő számmal. A magyar tanuló ifjúság szerető érdeklődése legméltóbb jutalma a «Tanulók Lapja»-nak s leghathatósabb ösztönzője abbéli törekvésünknek, hogy egyre fokozottabb mértékben rászolgáljunk erre a szeretetre.

Az új évfolyam még tartalmasabb, még érdekesebb lesz az eddigieknél. Az első számban két értékes regénynek a közlését kezdjük meg. Az egyiket **Molnár Ferenc** írta, ez a nagytehetségű, ismert nevű író, aki regénye tárgyát a fővárosi diákéletből merítette. Ezt a regényt gyönyörű, eredeti rajzokkal illusztráltattuk.

A másik regény **Spyri**-nek, a nagy-hírű svájci írónőnek egy bájos munkája, melyet lapunk szerkesztője, **Gaal Mózes**, dolgozott át a magyar ifjúság számára.

Az új évfolyamra vonatkozó részletes tájékoztatást e számunk 416. oldalán találják meg olvasóink.

A „TANULÓK LAPJA“

kiadóhivatala.

A kollégium kerítése mellett szörnyű élenk volt a vásár. Az üzleti tehetségű fiúk nagyszerűen gyakorolták rábeszélő képességüket, hogy ócska, rongyos és használatból kiment könyveiket rásózzák a balekekre.

Én is ott szoktam állani szeptember első napjaiban, hónom alatt egy-egy jó rakás könyvvel.

Édes apám rendesen rám kiabált, hogy:

— Majd én egy láda könyvet veszek neked minden szeptemberben. Eredj, add el a tavalyit, vegyél rajta újat. Sohse lesz belőled ember, ha nem élelmeskedsz. Egy-kettő, szedd össze azokat a könyveket. Ne tartsd olyan görbén a szád, gádsó! Jaj, eszem az én gyönyörű fiamat, de szép vagy! Majd meglátom, hány pengő árúlsz ki abból a boglya könyvből. Ha mind eladod, veszek neked egy órát jutalmul, ezüst órát, láncal, olyan láncal, hogy szekeret lehet vele kötni...

— Nekem nem kell lánc, — motyogtam közbe; büszke voltam rá abban az időben, hogy semmiféle földi hiúság nem esábit. Nyakkendőt, óraláncot, gomblyukba virágot, kalap mellé töllet, füzetre cifra fölírast a világért nem használtam volna, mindenben a legpuritánabb egyszerűséget kultiváltam.

— Jól van no, még azzal nem leszünk szegényebbek, ha nem veszünk láncot! — nevetett édes apám. — Azért ne ess úgy kétségbe! Csak szedd fel a könyveidet, oszt eredj árulni. Látod, Gyuri Miska (Györgán Miskát hívta így) azóta egy ház árát összeárulta. Ez a jó példa, azt kövesd.

— Két szekundája volt, — morogtam.

— Hát osztán! Hamarabb lesz annak száz-ezer forintja, mint neked! Pedig az a fő. Murcos!

— A pénz nem boldogít. — dűnnyögtem újra.

— Hát?! Az a fő! Hiába van neked százezer forint ára tudományod a fejedben, ha a zsebedben két krajcár sincs.

— De hiába van százezer forintom a zsebemben, ha a fejemben két krajcár ára tudomány sincs, — vágtam vissza büszkén.

— A' már nem úgy van! Hahaha! — nevetett apám. — Jó is vóna! Akinek pénze van, annak esze is van. Nem tudod, hogy gazdag ember okos ember, szegény ember bolond ember? Ez a legnagyobb igazság. Hát csak pakold fel a könyveidet fiacskám és eredj útra. Ha eladod jó, ha nem adod, az is a te bajod. Mert én ugyan egy fia krajcárt sem adok könyvre, ha egyet sem adsz el. Különben ezüst órát veszek, láncsal vagy anélkül, ahogy jobban tetszik.

— Én búsan és neki keseredve indultam útnak.

Hónom alatt hol előre, hol hátra csúszott a jó Cornelius Nepos, meg a Ker. hit- és erkölestan, meg a többi szépen megkímélt, egy egész éven át simogatott könyvem. Az özvegy asszony nem hajtja vásárra egyetlen tehénkéjét nagyobb szívfejtéssel, mint én a magam rendes könyveit.

Itt volt a gimnázium. Új vörös téglafal messze viritott a fák lombja közül. Vörös volt, mint a vesztőhely... máskor bezzeg ahhoz hasonlítottam ezt a képet: «Mint mikor a hajnal bibora föltűnik az ég peremén.»

Az iskola háta mögött, a rácsos kerítésben nagyban folyt a vásár. Rácz, Molnár, Avasi, de kivált Gyorgán, ez a «szerb-örmény-oláh», ahogy csúfolták, szörnyen handa-bandáztak.

— Barátom, — mondja Gyorgán, a legötletesebb valamennyi közt, — ez olyan könyv, de olyan könyv, hogy ebből már tanulni sem kell, ez már úgy ki van tanítva.

Általános kacagás közt hallgatta a fiú lóditásait egy egész csoport. Én is odafülfeltem és úgy odafelejtettem magamat, hogy mindenki azt hitte, tőle vettem magam is a könyveimet.

Egy falusi bácsi jött oda a kis fiával, akit az első gimnáziumba ma irattak be.

— Mi kell bácsi? Itt a nagy bót, ilyen nincsen Budapesten, de még Kukutyinba se.

A bácsi kedélyesen nevetett.

— No hát ha' llássuk, hun az a bót!

— Itt van ni! — s három könyvet vett elő a hóna alól.

— De nagy!

— A' nem baj, akármilyen a bót, csak minden legyen benne.

— Há' persze.

— Na hát öcsém, mi kell? Ne féljen, jobban tudom én, mint maga. Jó könyv kell, olyan, amékből könnyű tanulni. Első osztály? Mindjárt itt lesz a könyv. — Ezzel nagyot kiáltott:

— Pardi! — Egy kis fiú lélekszakadva rohant elő.

— Itt a könyv, minden, ami kell. Ilyen könyveket egész Kökényesen nem tetszik találni. Ezek a legjobb könyvek és ami fő, a legolcsóbbak.

— Huj, be piszkos!

— Ez? Ez piszkos? Látszik, hogy nem tessék ismerni a diákéletet! Egy diáknak ez még nem piszkos. Mit gondol a bácsi, hát gusztus tanulni új könyvből? Az ám! Jóízűen csak ebből lehet tanulni, mert ezt már kidógozták. Csak tessék idenézni, ebbe bele van írva: «Ma ebből beszekundáztam!» Mikor ezt tanulja a fiú, eszébe jut, hogy: hej, jó lesz megtanulni, mert még úgy járok, mint Pardi!

Mindenki nevet.

— Itt meg rajzolósi gyakorlatok vannak! Hisz ezért külön kellene fizetni. Egy rajzmintának az ára 15 meg 20 krajcár és én teljesen ingyen adom az összes mintát, ami a könyvben van.

— Hej, nagy kókler maga — mondta mosolyogva a bácsi. — Hanem azt mondja a fiam, ebből hiányzik!

— Lehetetlen! (Megnézi.) Aha! Persze, az nem kell! Az nem kell. Arra a levélre nincs szükség, azért hiányzik éppen, mert nincs rá szükség. (Közben tovább forgatja a könyvet és ráakad a kitépelt levélre hátrább. Egyik legfontosabb szabálygyűjtemény van rajta.) Na né! Hisz nem is vettél el! Tessék, itt van. Kérem, ezért külön díj jár, amiért megtaláltam, mert ez a legszükségesebb levél az egész könyvben, éppen azért jár ki a többi közül, mert mindig kézbe kell lenni. Ez tíz krajcárral drágábbá teszi a könyvet, hogy megvan. No de én elengedem a tíz krajcárt.

Így alkudozott a hamis. Hej, ha feleléskor is így lehetett volna alkudozni, akkor nem ment volna olyan hamar világgá, szerencsét próbálni Miska koma. De már a következő nagy vásárt nem érte meg a kollégium rácsos kerítésének tövén. Az igaz, szerencséje is, hogy elrepült a

húsvéti hat szekunda-csikó fogatán. A következő évben már betiltotta a tanári kar a könyvvásárt és ezentúl csak a vén Márkusnál vásárolt könyvből volt szabad beszekundázni. Ócska könyvvel nem mehetett iskolába senki.

Míg Gyorgán úgy ütötte a nagy dobót, mint egy vásári komédiás és nyakra-főre adta el a könyveit, — t. i. minden fiú, akinek eladta a könyvét, az eladási árnak egy harmadrészét, felét, mikor hogy alkudtak, a Miska úr bugyellárisába számolta át, — azalatt énnekem már a karom is megfájult a cipeléstől, de biz én nem mertem megszólítani senkit, hogy szabadítson meg az én szép tiszta, vadonatúj barátaimtól.

Végre leültem egy köre, az ölembe tettem a könyvesomót s átölelve előrehajoltam, úgy bámultam az eladókat.

Gyorgán éppen befejezett egy adás-vevést. Odajött hozzám. Csendesesen, közönyösen megállott előttem.

— Eladnád? — kérdezte.

— Eladom! — feleltem rá.

— Az még nem bizonyos. Hacsak nem akarod becsapatni magad, itt nem adod el. Tudod, mennyiért adtam el a számtant? Harminc krért és új korában három frt ötven kr. A XVI-ik kiadás! Nem lehet itt csak első gimnázista könyvet adni el. Barátom, még harmadrész árt se kapsz átlag. Igen savanyú arcot vágtam.

Elment. Én búsan gondoltam, hogy bizony ebben igaza lehet. Aztán sorra néztem a könyveimet és újra előlről kezdtem a búsulást.

Egyszer újra visszajön Gyorgé.

— Te.

— No?

— Én megveszem a könyved, ha eladod.

— Igazán?

— Meg én. Láthatod, hogy te úgy sem adod el soha. Nem is kell itt más könyv, csak első, legfeljebb még második osztályos. Ezért már alig adnak valamit és nincs is rá vevő. De én megadom neked mindenik könyvért az árának a harmadrészét.

— De hát mire neked?

— Mire? Biztosan nem teszem el a láda fenekére!

— De én csak feleáron akarom eladni.

— Haha! No hisz akkor ülhetsz itt magadnak. Különben én nem is kockáztatok azt, hogy el tudom-e majd adni. Hát csak tartsd meg a könyvet. Azzal ott hagyott,

Hej, gondolkodtam én nagyon, odaadjam-e

olyan olcsón? Jöttek, mentek a fiúk. Beszélgettek az elmúlt vakációról, a leendő tanáraikról, a könyvekről. Csak az én könyvemre nem került vevő. Dél felé járt az idő s aztán lassan mindenki elment ebédelni. Már százszor hozzákészültem, hogy megszólítom Gyorgánt, de resteltem.

Végre láttam, hogy ő is készül. Mint a győztes hadvezér, büszkén kötődött mindenkiel. Egy könyv se maradt a nyakán. Minden zsebe tele volt pénzzel.

Utána szóltam:

— Gyorgán!

— No?

— Megveszed?

Csúnyán elfintorította az arcát.

— Barátom, a nyakamon marad.

— Dehogy, ne félj tőle. Ezek egész szép könyvek, még egy vakarintás sincs benne. Te el tudod adni. De ládd, én nem tudom dicsérni.

— Lássuk.

Mohón adtam át a könyveket. Lázasan lestem, hogy ráveszi-e magát a vételre.

Soká alkudozott s egyesével szépen átvándoroltak az én drága, kedves barátaim az ő rab-szolga-kereskedő markába.

Négy forint ötvenhat krajcárt fizetett nekem a zsvány vagy tizenöt forint ára könyvért.

Mikor már zsebemben csörgött a pénz, kínos félelem szoritotta el a szívemet. Hátha olcsón adtam, hátha kikapok érte otthon.

Végre haza értem. Már ebédnél ült a család.

— Á, itt jön az én jó fiam, az én ügyes fiam, — mondta édes apám, mikor meglátta, hogy üresen megyek be. — Na, hol a pénzed, te Krózus? Meg bírjuk számolni?

— Négy forint ötvenhat krajcárom van.

— Á! Na sok. Jó sokat kaptál érte. Ki vette meg?

— Gyorgán.

— Gyuri Miska? Hisz az eladásra vette!

— Igen.

Édes apám furcsa tréfás komolysággal nézett rám, felhúzott szemöldökkel.

— Na fiam, tudod-e, hogy mi volt az első bűn?

— Mi?

— Az, hogy az ember be hagyja magát csapni.

Bizony az. Akkor követte el Ádám az első bűnt, mikor a kígyónak megengedte, hogy rászédje s a bőrén nyereszkedjék. Ez az első bűn, fiam-uram! És te ebbe estél ma!

... Haj, csak most értem, mikor erre az első

bűnre olyan sokszor rádupláztam, most tudom már, milyen igaza volt édes apámnak. Az első bűnt akkor követi el az ember, mikor rászedeti magát.

De hiába, azt is tudom, hogy ezt az első bűnt sokszor megújrazom még, sokszor, ahányszor csak lehet...

A melegség áramlásáról.

Nyissuk ki az ajtót, mely a fűtött szobából a fűtetlenbe nyílik. Nemsokára hűlni fog a fűtött és melegedni a fűtetlen, a melegségnek a ki-

BÖHM PÁL. — Saját rajza 1880-ból.

egyenlítődsre való ismeretes hajlandósága miatt. Könnyen kitudakolhatjuk a meleg-kiegyenlítődsnek ezt a módját, amellyel a két szoba hőmérséklete nemsokára egyenlő lesz.

Gyújtsunk meg egy gyertyát és tegyük le a nyitott ajtó küszöbére. A láng erősen hajlik a meleg szoba felé, ami arra mutat, hogy a hideg felől valami fújja, valami átjön a hideg szobából a melegbe, az, ami ott van, az a hidegebb levegő. Tartsuk fel a gyertyát lehetőleg magasra, ott a lángja éppen ellenkező irányba, a hideg szoba felé hajlik, ott megy át a meleg levegő és viszi a meleget a hidegbe. Az ajtó magasságának a közepe táján a gyertyaláng körülbelül függőleges marad, mert ott a hideg a melegbe éppen

annyira igyekszik, mint a meleg a hidegbe s így körülbelül semlegesítik egymást.

A tény, amit ebből látunk, ennyi. A hideg levegő leszáll és a meleggel keveredni akar. A meleg levegő felszáll és a hideggel akar keveredni. És valahányszor két különböző melegségű gáz vagy folyadék egymáshoz juthat, a kiegyenlítődsi folyamat azonnal megkezdődik.

A meleg tovaterjedésének ezt a módját *áramlásnak* hívjuk. A meleg terjedésének tehát három módja van: *vezetés, sugárzás, áramlás.*

Vizet melegítünk. Az alsó réteg fölmelegszik. De nem éri be azzal, hogy egyszerűen átadja a fölötte levő rétegnek, hanem amint melegebb és így *könnyebb* lesz, a legmagasabb helyet akarja elfoglalni az edényben, fölfelé törekszik. S ez a törekvése nagyon jól összeegyeztetődik a fentebb levő kevésbé meleg vízrétegek lefelé törekvésével. A meleg víz tehát felmegy, a hidegebb le s így a folytonos újramelegedéssel a víznek áramlása kezdődik, ami nagyon előmozdítja, hogy a folyadék minél előbb egész tömegében egyforma meleg legyen. A meleg részek t. i. önként távoznak a melegforrástól és odaengedik a hidegeket, hogy azok is fölmelegedjen, újra helyet adjanak a többinek s így tovább.

Az áramlás, ami így kicsiben egy vízfóralóban végbemegy, az a nagy természetben óriási méretekben történik szakadatlanul. A tengerek fölött akadálytalanul végig rohanó szelek a melegkülönbségnek köszönik létüket. S mivel ennek köszönik s mert a melegkülönbségek nagy szabályossággal oszolnak el a földgömbön, azért van, hogy e nagy szélviharok érkezésére számítani is lehet. S a tapasztalt hajós nagyon jól tudja, mikor lesz célszerű elindúlnia, hogy a várt szelet vitorláival fölhasználhassa, valamint azt is tudja, mikor és merre nem szabad indulnia, hogy útban ne érje valami ellenséges és minden erejének ellenálló szélvihar.

Hogy példakép csak a legnagyobbakat, a hatalmas passzát-szeleket említsem: a sarkokon hideg van, az egyenlítőnél meleg, ezt mindenki tudja.

A sarkoktól a hideg levegő lefelé tódul délnek, az egyenlítő irányában; az egyenlítő körüli forró lég, megint csak a természet meleg-kiegyenlítődsi hajlamára mutatva, a sarkok felé tódul, hogy kiegyenlítődjék. De mert a sarkoknál szüntelenül újra lehül, az egyenlítőnél folyton újra megmelegszik a levegő, ez a kiegyenlítőds, ezen áramlás nem szűnhetik meg. Vagyis

CIGÁNY-CSALÁD. — BÖHM PÁL FESTMÉNYE.

köznyelven szólva a passzát-szél fú mindig. Csak az iránya nem olyan szabályos észak-déli, mint az eddigiekből képzelhetnők. A földnek gyors forgása miatt, minthogy légemű burkolata, a levegő nem tud vele lépést tartani, elferdül a passzát szabályos iránya. A déli passzát délkeletivé, az északi passzát északnyugatívá leszen.

Továbbá a földön lakók nem is érzik folytonosan a passzátot. Mert a sarkoktól az egyenlítő felé áramló hideg levegő lassan felmelegszik s az áramlás mind távolabb történik a föld felszínétől, a magasban. A hideg passzát tehát az egyenlítőig érve már felszáll. A déli, a meleg passzát pedig észak felé hül és lejebb, lejebb szállva, a sarkoknál földet nyáló hideg szélle válik, melynek nincs más rendeltetése, mint visszafordulni az egyenlítő felé.

A tengerekben ugyanezt tapasztaljuk. A nagy tengeráramlásoknak okozója gyakran a melegkülönbség. Ezekről máskor részletesebben.

BÖHM-KIÁLLÍTÁS.

— Képekkel. —

A multkor mutattuk be olvasóinknak Böhm Pál egyik szép képét a «Nagyapa öröme»-t, mai számunkban ismét közlünk a jeles művésztől egy képet abból az alkalomból, hogy a «Nemzeti Szalon» művei gyűjteményéből kiállítást rendezett.

Mint nem egy jeles festőművész, ő is az Alföld szívében, Szolnokon találta meg az érdekes magyar népi alakokat. Hatással lehetett reá Pettenkoffen, ki már akkoriban szorgalmasan festgetett Szolnokon s minden évben le-lerándult, hogy a Zagyva és a Tisza gyönyörű vidékeit vásznára vesse. Böhm Pált nem érdekelte a tájkép; éles megfigyelő szeme a város népes hetivásárjain hamarost meglátta az érdekes magyar paraszt arcokat s ezek munkásságának első termékei.

Műveinek egyik ismertetője a következő érdekes esetet mondja el a művészről:

Ezek a tanulmányfők szerepelnek Böhm Pál híres magyar genrépein, melyek közül egyiket-másikat hatszor-hétszer kellett újra festenie az amerikai amatőrök számára, kiknek hosszú időn át kedvelt és jól fizetett festője volt. Megtörtént vele az is, hogy képeit az esti és éjjeli órákban kellett másolnia, mert a kiállításokból azokat nappal nem vihette el s az amerikai mecenás feltételül kötötte ki, hogy a megrendelt fest-

ményt a tárlat bezárása napján kezébe kapja. S hogy ez a gyakorlat sokat ártott a Böhm Pál művészetének: tagadhatatlan. A gyors munka felületességre csábította s így készített műveiből — ami igen természetes — már hiányzik a jellemzetesség ereje, a közvetlen megfigyelés varázsa, sőt igen gyakran a rajz szabatosága is.

Mai számunkban *Cigány-család* című képét mutatjuk be olvasóinknak.

A MUNKA ÉS A PÉNZ.

Az emberek segítenek egymásnak a megélhetésben, az életszükségletek előteremtésében. Például egy városban együtt lakó emberek közt van, aki cipőt csinál a többinek, van aki a ruhák készítését vállalja el, akad olyan is, aki bútorkat farag vagy kárpitoz. Mások meg élelmiszereket halmoznak fel a boltjukban, hogy akinek kell valami, az vihessen haza belőle, van, akinek az jut eszébe, hogy ruhaszöveteket raktározzon el azoknak a kedvéért, akiknek elkopott a ruhájuk és újra van szükségük. Vannak emberek, akik arra vállalkoznak, hogy megművelik a földet, szántanak, boronálnak, kapálnak, ásnak, vetnek, meg aratnak, hogy legyen elég ennivaló az embernek is, meg az állatoknak is.

Szóval az emberek nagyobb csapatonként, városokint, falukint élnek együtt s azt amire egy embernek szüksége van, azt nem mind maga állítja elő, hanem készen kapja attól, aki annak az előállítására vállalkozott.

Az emberek *megosztózkodtak* a munkán, mert belátták, hogy aki egész életében házépítésben segít, az jobban fog érteni a házépítéshez, mint aki csak egyszer tákolt össze magának egy házat, meg aztán aki egész életében tanít, az jobban meg tudja tanítani a dolgokat, mint az, aki csak éppen a maga gyermekét tanítja meg arra, amit maga is tud stb. Aki mindig a földet műveli, az jobban tudja berendezni a dolgát, mint aki sohasem próbálta, s így jobb termése is lesz stb. stb.

Más oka is van, hogy az emberek megosztózkodtak a munkán. Az emberek nagyon különbözők. Kettő sincs egyforma. *Egyiknek egyhez van kedve, másiknak máshoz.* Egyik embernek ez a munka *sikerül jobban*, másiknak más. *Az emberek különböző tehetségűek.* Van köztük aki szép verseket vagy nótákat tud csinálni a többiek gyönyörködtetésére, és vannak, akik nagyon rossz verseket és ügyetlen nótákat csinálnak, akár-mennyire erőlködnek is rajta, hanem ha szépen

leülnének cipőt csinálni vagy asztalt faragni, abban kitünőt mutatnának fel és hasznos tagjai lennének az együttlakó embercsoportnak.

Tehát annak, hogy az együttlakó emberek úgy megosztózkodtak a munkán, két főoka van. Egyik az, hogy az embereknek különböző a tehetsége, egyiké erre, másiké arra a munkára alkalmasabb. Másik ok az, hogy a gyakorlat teszi a mestert, azaz ha az ember sokszor egész életében minden-

mas, veszekedő alkudozások nagyon megnehezítették az ilyen cseréléseket.

Azért volt szükség valami megállapított értékű csere-eszközre, amiért bármit adnak, s amiben pontosan meg legyen állapítva mindennek az értéke, s amiből legyen mindenkinek annyi, hogy cserélhessen érte azt, amire szüksége van. *Ez az állandó értékű csereeszköz a pénz.* A munkamegosztás tehát előnyösnek mutatkozott, de hát-

FELVIDÉKI KURUC ÉS KURUC FŐÜR.

nap végzi ugyanazt a munkát, abban ügyesebb lesz, tökéletesebben végzi.

Azonban a szabónak ennivaló is kell, meg cipő is stb. Így a többi munkát végző embereknek is nemcsak a maguk végezte munkára van szükségük. Ezen régente úgy segítettek az emberek, hogy a szabó pl. elment ahhoz, aki ennivalót termelt és azt mondta neki: «Adj nekem ennyi meg ennyi ennivalót, én adok neked érte ruhát.» Persze a dolog mindakettőnek előnyös lévén, ráálltak a *cserére*. Csak azon volt ilyenkor sok veszekedés, hogy vajjon mennyi ennivaló jár ennyi meg ennyi ruháért. És ezek a hosszadal-

rányainak elkerülésére szükséges volt az az állandó értékű csere-eszköz, amit *pérez*-nek hívunk.

Ma mindent pénzért cserélünk be. Ha ruha kell, pénzt adunk érte, ha ennivaló kell, pénzt adunk érte, szóval akinek pénze van, az gyorsan és könnyen megszerezhet bármit, amire szüksége van. S akinek nincs pénze és kell valami, előbb pénzhez kell jutnia s hogy pénzhez jusson, előbb valami az embereknek hasznos dolgot kell végeznie, amire valakinek szüksége van és pénzt ad érte. Például ruhát kell varrnia, vagy kapálnia kell, vagy tanítani kell, vagy hivatalos irásokat kell elkészítenie, szóval valami olyan dolgot

kell végeznie, amire más embereknek szüksége van s azon más emberektől egyenesen vagy közvetítés árán juthat pénzhez. Mikor aztán pénze van, akkor kielégítheti a saját kívánságait.

Azért kell minden embernek folyton dolgoznia, hogy valamennyi pénze mindig legyen a legszükségesebbekre. A dologtalan ember nem szerez pénzt s így nem tud megélni.

Van azonban egy nagy bajunk ebben a berendezésben. Több ember van, aki dolgozni akar, mint akinek munka jut, amiért pénzt kapna. Vannak emberek, akik szeretnék munkával pénzt szerezni és nem kapnak munkát, így nincs pénzük és nyomorognak. Továbbá vannak igen nehéz munkák, amiért nagyon kevés pénzt szokás adni, s így azok, akik csak ilyen munkát tudnak végezni, szintén nyomorognak.

Hogy ezeken a bajokon hogyan lehetne segíteni, azt senki se tudja. Okos emberek, tudós emberek gondolkoznak és próbálnak segíteni rajta, hanem hogy mi lesz a siker, az a messze jövőnek a titka. *Geiger Valér dr.*

KÉPEK A KURUCVILÁGBÓL.

A magyart mindig barbárnak s félvadnak festették azok, akik félték tőle. Ilyennek festették az írók és a képirok egyaránt. A középkori krónikairók minden iszonyatosságot ráfogtak őseinkre s nyomukon haladnak még az újabb századok történetírói és festői is. Ennek lehet tulajdonítani, hogy azok a képek, melyek a kuruckorból maradtak reánk, nem a szabadságért küzdő vitéz daliákat tüntetik elénk, hanem nagyobbára vad harcosokat, haramia külsejű, torzonborz alakokat, nem aminőket látott a festő, de aminőket a félelme mutatott. E korból pedig, fájdalom, hazai festőktől származó képünk csak gyéren maradt s így csak a külföldiek eltorzított rajzaiból ismerhetjük meg jobbra az akkori hős hadfiakat. Lapunk mai számában bemutatunk néhány ily képet, melyeknek eredetije Ernst Lajos úrnak nagybecsű gyűjteményéből való.

A SZAKADÉK.*

Irta: Carmen Sylva.

Van a világon egy tátongó szakadék, mely oly mély, hogy egész mélységét még senki se tudta megmérni. Mérő-ólom még sohasem jutott el fenekére és oly ember se járt még odalent, ki

* Mutatvány az «Állatvédelem» című lap legutóbbi számából.

visszatért volna, hogy elmesélje mi van abban a borzasztó mélységben.

E szakadékot nem emberi kéz ásta, de emberi léptek nyomától keletkezett, melyet annyiszor tapostak, hogy mindig mélyebbé lett — mélyebbé a léptektől, melyek e sötét helyet bejárták.

Sokan fejszével, kalapáccsal kezükben farda doztak azon, hogy a szakadék még mélyebbé legyen. Sokan letördelték a sziklákat köröskörül, hogy tágasabbá legyen s hogy könnyebben lehessen belézuhanni. De akadtak aztán jó emberek is, kik mindent rááldoztak, hogy az űrt kitöltésék. Mindent ledobtak, amijük csak volt, amit szerettek, amit nélkülözni tudtak s nem tudtak, csak hogy a szakadékot megtöltsék s ezen emberek sírjain virágok nyíltak, megemlékezésül annak, hogy jót akartak. Akadt egy, aki beléhányta ahány dala volt s dalai nőttön-nőttek s hatalmas árrá változtak, mely mindent kitöltött s ácsapott a széleken és akkor sokáig nem lehetett látni a szakadékot. Egy idő múltán azonban elfolyt dalainak árja s a szakadék oly mély és széles volt, mint azelőtt. Egy másik beléhajította szerelmét. Oly könnyű volt az, mint a toll, oly lágy, mint a pehely s úgy tetszett, hogy a szakadékot egészen kitölti, de ekkor nagy tűz támadt s a szerelem odaégett mindavval, amit ott felépített. Egy harmadik belészórta valamennyi gondolatát s a gondolatok nagyok, hatalmasak voltak; mint sziklák emelkedtek fölfelé s már-már azt lehetett hinni, hogy e gondolatok kitöltik a szakadékot — de ekkor egy egész hegy dőlt belé s a sziklák vele dőltek és csúsztak — s a vajat még mélyebbé lett, még feneketlenebbé.

Volt aztán egy, aki belevetette önmagát, mert azt mondták, hogy csak egy ember tudná e mélységet kitölteni, mely mindent elnyel. Egy pillanatra úgy tetszett, hogy a célt elérték, mert a szakadék egy ideig nem látszott, de aztán újra tátongott, épp oly kísértetiesen, mint azelőtt.

Erre egyik beledobta egész vagyonát, de a szakadék megmérhetetlen maradt.

Egy másik ismét lebecsajtotta mérő-ólmát, mellyel tengerek fenekét mérte volt, de az ólom csak nem ért feneket, akárhogy is toldotta újra meg újra a fonalat, hogy leérjen. Hiába. Kétségtelen, hogy feneketlen volt.

Ekkor akadt egy, aki belédobta a bűnt. Az kétségbeesetten védekezett. Egy ideig kitöltötte a szakadékot, még túl is emelkedett rajta, mint egy hegy, de nem tartott soká, mert lentről sziva elfogyott s a szakadék még mélyebbé lett; mélyebbé annyival, amennyivel a bűn rajta túl emelkedett volt. Az egyik beléhajította királyságát, azon hiszemenben, hogy az egész emberiségnek tesz evvel szolgálatot. De tévedés volt ez is: a királyság eltűnt, őt is elseperték nyomtalanul és a szakadék csak tátongott, mint azelőtt.

Megint csak akadt egy, aki belevetette becsületét és mindent, amit megalkotni tudott; művészetét, találmányait, felfedezéseit — de mind-

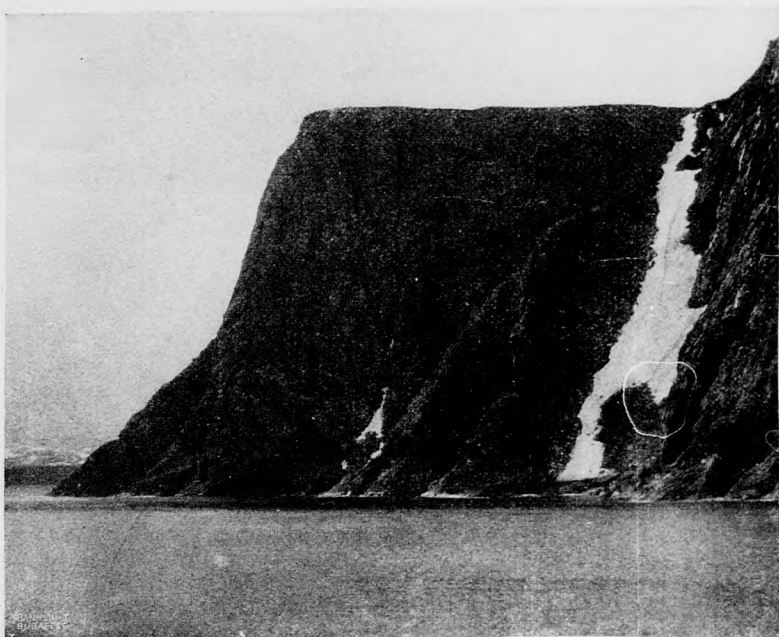
KURUC CSOPORT.

hiába! A felfedezés néha, ködként a felszínre emelkedett; a találmány felkúszott a falakon és ismét napvilágra jutott, mikor a feltalálója már régen porladozott, de a szakadék mély és tágas maradt.

Azt lehetne hinni, hogy már nem akadt több ember, ki valamit a szakadékba hajítson, de az emberek balgák voltak s mindig újabb és újabb áldozatokat vittek oda, ahelyett, hogy elrejtett kamarákba dugdosták volna, el nem árulták volna kincsüket és senkinek se jutott volna eszébe, hogy ő talán ki tudja tölteni a szakadékot. Így persze mindenki azt kívánta, hogy ki-kí legjobbját, legbecesebbjét áldozza fel a mások javának. És nem jött oly lovag, ki e szörnyet

Csak egy nem ért soha e szakadékba: a mi szeretett napunk. Az nem tudott odajutni, mert a nap nem tud belesütni, a barlangok, a szakadékok örök éjjelebe. A mi drága napunk csak egyenes úton haladhat diadalmasan; csak ott tud ébreszteni és gyógyítani, de rombolni is óriási erejével, de nincsenek szakadéka, sem szörnyetegei s nem lép sikamlós útra, hol csak kigyók csúsznak s mely mindig sötétebbé lesz és az örök éjszakába vezet.

A szakadéknak az emberek nevet is adtak, de az állatok még e nevet sem ismerik, de meg sem értenék, bármennyire is tudják különben megérteni az emberek nyelvét, melyhez hozzászóltak.

A «NORDKAP».

megölte volna; se Szigfrid, se szent György senki sem, ki erősebb lett volna az irtózatnál.

Az emberiség megaláztatott, lealacsonyított e szakadék által, annival is inkább, mert az állatokat tekintve, szégyenkeznie kellett. Azok sohasem közeledtek hozzá, sőt messziről elkerülték, féltek tőle, mintha tudták volna, hogy onnan nincs menekülés.

Az orvos beledobta tudományát, a fejedelem koronáját, a hadvezér győzelmeit, a bíró igazságosságát, az államférfi bölcsességét, a pásztor hűségét, az anya szeretetét, az apa gondját, a fiú minden képességét és homloka izzadságát, a leány vágyait és reményeit, a hitves önfeláldozását, a férj a türelmét, a beteg fájdalmait, az ápoló álmát, a csillagász minden csillagot s mindazt, amit azokból tanult.

E szót az állatok meg nem érthetik egyszerű ártatlanságukból és jóságukból kifolyólag. E szó: *háládatlanság.* Ford. Ferke Agost.

NORVÉGIÁBÓL.

Képekkel.

Norvégiáról mostanában sok szó esett. Nevezetes átalakuláson ment keresztül ez ország, mely mind maig Svédországgal együtt intézte el ügyeit. A király személye közös volt, de a norvégok éppen ezt nem nézték jó szemmel. Mindig mostoha gyermekeknek gondolták magukat, kikre bizony nagyon kevés áldást áraszt a közös korona fénye.

A múlt hónapok valamelyikében azután a norvég országgyűlés a legbékésebb és legnyugodtabb módon kijelentette, hogy Oszkár, a két ország közös uralkodója ezentúl már csak Svédország uralkodója, mert a norvégok nem ismerik el fejedelmökül.

Az országgyűlés határozatát azután népszavazás alá bocsátották, melyen majdnem minden szavazó polgár résztvett.

Oszkár svéd király nyugodtan tűrte a norvégok bánásmódját.

Józan, okos gondolkodású ember az ősz fejedelem, ki csak ennyit mondott e nagy világtörténelmi esemény befejeztekor:

De a negyedévi éjjel helyett azután kárpótlást nyerne az egyfolytában vagy egy negyedévig tartó nappalban.

A kontinens legéjszakibb pontján, a *Nordkapon* a nap május 11-től augusztus 1-ig nem áldozik le.

Elhagyatott, és zordon vidék ez a Nordkap foka.

A kirándulók ezt szokták céljuk utolsó állomásául kitűzni, mert innen nyílik a legszebb kilátás a Jeges-tenger óriási messzeségébe.

Mai számunkban még bemutatjuk a *madarak szikláját* is, mely szintén a Jeges-tenger tájékán van.

MADARAK SZIKLÁJA NORVÉGIÁBAN.

— Nem fogom őket arra kényszeríteni, hogy olyan uralkodójuk legyen, kit nem szeretnek.

Norvégia jelenleg fejedelem nélkül van s a nép maga intézi el ügyeit.

Ebből az alkalomból több képet mutatunk be Norvégiából.

Hammerfest városa a legérdekesebbek közül való; itt november 18-án leáldozik a nap s csak január 23-án kel föl újra. Ez idő alatt a sarki éjszaka homálya borúl a kicsiny városra s az utcákon egy negyedévig folytonosan égnék a villamos ivlámpák. Ilyenkor aztán a legnyomortabb viskóban is előkerül a könyv s buzgón olvasgatnak, hogy a sötét éjben a szellem világosságánál haladhasanak tovább. Nincs is egész Norvégiában egyetlenegy ember sem, ki ne tudna irni-olvasni!

VILÁG URA.

17

Regény. Irta Verne Gyula. Fordította Gábor Andor.

Jó egynéhány óra telt el így. És mily hosszúnak látszottak ez órák! És álmom nem tudott szememre szállani. A gondolatok, többnyire összefüggéstelen gondolatok egész tömege ostromolta agyamat. Úgy éreztem, a lehetetlenségbe ragad ez a légi szörnyeteg, mely az űrben vitt most magával! Óriási sebességével meddig jut el e véghetetlen éjszaka alatt? Visszaemlékeztem az *Albatros* kalandos útjára, melyet Prudent bácsi és Phil Evans elbeszélése nyomán a Welden-Institut kiadott! Amit Robur már léghajójával megtett, ismét megteheti repülő gépével, sőt könnyebben megteheti, mert földön, vizen,

levegőben egyformaképpen járhat. Végre a nap első sugarai behatoltak kabinomba. Megengedik-e majd, hogy kimenjek s elfoglaljam helyemet a fedélzeten, mint az Erie-tavon tettem?

Megpróbáltam feltaszítani a fedelet. Kinyitott. Félig kiegyenesedtem.

A *Rémület* körül csakugyan tengert és eget láttam csupán. Valamelyik óceán fölött repült, körülbelül ezer, ezerkétszáz lábnyi magasságban.

Nem láttam Roburt: a gépkamrában volt elfoglalva.

Turner állt a kormánynál, társa a gép elején. Mihelyt a fedélzeten álltam, láttam azt, amit még nem volt alkalmam megfigyelni a Niagarától a Great-Eyryig terjedő légi útakon: a hatal-

felsőbb régiókból, ahol az elemek harcolnak, a tenger felszínére és ha a hullámlás ott túlságosan veszedelmes volna, nyugalmat találhatna a csendes mélységekben.

Egyébként némely jelből Robur — akiben bizonyára megvolt az időjósítás tehetsége is — azt látszott következtetni, hogy a vihar nem is tör ki ma. Fennmaradt tehát a levegőben és délután leszállt ugyan a vízre, de nem mintha a rossz időtől tartott volna. A *Rémület* tengeri madár, vöcsök vagy sirály, mely megpihenhet a hullámokon, de annyiban különbözik az említett madaraktól, hogy a fáradság nem vehet erőt érc-szervezetén, melyet a soha ki nem merülő elektromosság működtet.

HAMMERFEST VÁROSA.

mas szárnyak működését, melyek jobbról és balról csapkodták a levegőt, míg a turbinák örült sebességgel forogtak a repülő gép két oldala alatt.

A nap helyzetéből láttam, hogy déli irányban haladunk. Ész szerint, ha az irány nem változott, mióta a *Rémület* elhagyta a Great-Eyry medencéjét, alattunk a Mexikói-öböl terült el.

Forró nap ígérkezett; ólomszínű felhők úsztak a levegőben, melyek nyugat felől jöttek. A közelgő vihar előjelei Robur figyelmét sem kerülték el, nyolc óra felé a fedélzetre jött és átvette a kormányt Turnertől. Eszébe jutott talán a vitzölés, melyben az *Albatros* csaknem elpusztult és az irtózatosságot cyclon, melyből valóságos csoda folytán menekült ki a sarki tájon?

Igaz, hogy amit a léghajó nem tehetett meg, azt megtehetette az új repülőgép. Leszállhatott a

Az óriási vízterület elhagyatott volt. Sem vitorla, sem füstoszlop nem mutatkozott a legmesszebből sem. A repülőgép megjelentéről tehát senki nem értesülhetett.

A délután folyamán semmi nevezetes nem történt. A *Rémület* csak félsebességgel úszott. Mi volt a szándéka kapitányának: ki nem találhattam. Ha ez irányban megmarad, eléri a Nagy-Antillák egyik-másik szigetét, vagy az öböl mélyén Venezuela, esetleg Kolumbia partjait. De éjszaka talán ismét felszáll: a levegőbe a repülőgép, hogy áthaladjon a hosszú guatemalai és nikaraguai földszoroson s elérje az X szigetet, a Csendes-óceán sziget-vidékén?

Az est leszállt, a nap lenyugodott a vérvörös égen. A tenger parázslott a *Rémület* körül, mely mintha szikravonalat hagyott volna maga után hátra. Valami olyan viharra lehattunk elkészülve,

amelyet a matrózok «vesztett idő»-nek mondanak.

Robur is így vélekedett. Nem engedett a fedélzeten maradnom; vissza kellett térnem fülkémbe, melynek födele bezárult fejem fölött.

Kevéssel azután, a készülék testéből hallatszók hangokból úgy itéltem, a *Rémület* víz alá merül. Csakugyan, öt perc múltán csendesen úsztunk néhány méternyire a tenger színe alatt.

A fáradságtól és gondolataimtól kimerülve, mély álomba merültem, — természetes álomba, melyet nem altató por idézett föl.

Felébredésemkor — hogy elalvásom után hány órával ébredtem fel: nem tudom — a *Rémület* még nem ment fel a tenger felszínére.

De csakhamar ez is megtörtént: Ablakomon fény áradt be, de egyszersmind oldalba kapott bennünket egy nagy hullám, melytől hajónk erősen megingott.

Felmehettem a fedélzetre; elfoglaltam helyemet fenn és körülnéztem.

Északnyugat felől vihar közelgett, súlyos felhőkkel, melyekben már fényes villámok cikáztak. Már döngött a menny és döngését sokszorosan visszhangozta az üres tér.

Meglepett — azaz nem is ez a helyes kifejezés — megijesztett az a sebesség, mellyel a vihar a zenith felé száguldott. Valamely vitorlás hajónak alig lett volna ideje rá, hogy bevonja vásznait a veszély kikerülésére, — oly hirtelen, oly erőszakkal rohant a vihar!

A szél hallatlan erővel csapott meg bennünket, mintha áttörte volna a párak korlátját. A tenger egy pillanat alatt rettentő hullámokat vert. A hatalmas tajtékzó, háborgó hullámok átesaptak a *Rémület*-en. Ha nem kapaszkodom erősen a korlátba, lesodor a víz helyemről.

Csak egy lehetőség maradt számunkra: víz alatt járóvá alakítani a készüléket. Tíz-húsz lábnyi mélységben nyugalmat és biztonságot találunk. Ha tovább dacolunk a feldühödött tenger haragjával: okvetlenül elpusztulunk.

Robur a kormány mellett állt s vártam parancsát, mellyel fülkémbe küldjön. De nem adta ki e parancsot. Egyáltalán nem készülődtek arra, hogy a *Rémület*-et víz alá merítsék.

Még tüzezebb tekintettel, mint rendesen, közönyösen állt a kapitány. *Szemébe nézett* a szélvésznek, mintha keztyűt vetne neki, mert tudja, hogy ártalmára nem lehet. Egy pernyi veszteség nélkül víz alá kellett volna már merülnünk és Robur úgy látszik, még mindig nem határozta rá magát.

Nem! Megtartotta büszke viselkedését, mint az olyan ember, aki véghetetlen göggel magát az emberiségen felül és kívül állónak tudja! Amint láttam így állani ott, rémülten kérdeztem önmagamtól: nem valamely gonosz szellem-e ez, mely a természetfeletti világból szabadult közénk?

S ekkor hang hallatszott ajkán, a vihar süvöltésének, a mennydörgés recsegésének közepette. Így szólt:

— Én... Robur... Robur... Világ Ura!

Kezével intett s e mozdulatát Turner és társa megértették. Parancs volt, melyet e szerencsétlenek, kik épp oly örültek voltak már, mint kapitányuk, nem haboztak teljesíteni.

Nagy szárnyait kibontva, a repülőgép fölemelkedett, mint ahogy a Niagara fölött tette. De akkor a vizeses foratagait kerülte ki, míg most az orkán foratagai közé vitte eszetlen röplése...

A repülőgép ott szállt ezer villám, mennydörgés-robaj között, a lángbaborult égen. Ott szállt a vakító elektromos kisülések között, kockázta azt is, hogy villám sújtja le.

Robur magatartása nem változott. Egyik kezét a kormányon, a másikat a szabályozón tartotta; a szárnyak irtózatossággal erővel csapkodtak s a repülőgép egyenesen arra tartott, ahol a vész legjobban dühöngött, ahol a legnagyobb elektromos szikra-folyamok cikáztak egyik felhőről a másikra át.

Rá kellett volna rohanni ez örültre, meg kellett volna akadályozni abban, hogy repülőgépét ez égi kemence kellős közepére vigye. Kényszeríteni kellett volna, hogy leszálljon, hogy a víz alatt keresse az egyedül lehetséges menekülést, melyet most sem a vízen, sem a magasabb lég rétegekben föl nem lehetett. Ott biztonságban várhatta volna be, mikor ér véget az elemek e szörnnyű csatája.

Ekkor a kötelességteljesítés egész ösztöne, egész szenvedélye fellázadt bennem. Igen! Ez örültség, de meg nem akadályozni az örültség kivételében e gonosztevőt, kit hazám törvényen kívül helyezett, ki az egész világot fenyegette rettentő találmányával, nem galléron ragadni és átadni az igazságszolgáltatásnak. Oh! Én voltam-e Strook, a washingtoni rendőrség főfelügyelője?

És elfeledve, hol vagyunk, hogy magam állok három emberrel szemben, a féktelen óceán felett, a fedélzet elejére szöktem és oly hangon, mely túlharsogta a vihar döngését, Roburra vetve magam, így kiáltottam:

— A törvény nevében...

E pillanatban a *Rémület* megrázkódott, mintha elektromos ütés érte volna. Egész gerince reszketett, mint az emberi gerinc az áram hatása alatt. Teste legközepe tála a villám s a repülőgép zuhanni kezdett.

Aztán újra meg újra belésújtott a villám és tört szárnyal, összezúzott turbinákkal ezer méter magasságból az öböl vízének mélységébe bukott.

XVIII.

Mit szólt hozzá a vén Grad?

Mikor hosszú ájulás után magamhoz tértem — mennyi ideig feküdtem öntudatlanul: nem tudom — tengerészek álltak körül a szűk hajóágyat, melyen feküdtem.

Egy tiszt kikérdezett s én amennyire emlékezetemet össze tudtam szedni, feleltem is kérdéseire.

Mindent elmondtam . . . igen, mindent s valószínűleg hallgatóim azt hitték, hogy egy szerencsétlennel van dolguk, aki ugyan visszanyerte életét, de eszét nem.

Az *Ottawa* gőzös fedélzetén voltam, mely a Mexikói öblön át Új-Orleáns felé haladt. Miközben a vihar elől menekült, találkozott azzal a

ÚJRA MEG ÚJRA BELESÚJTOTT A VILLÁM.

gerendával, melyen én megkapaszkodtam és kihalászott.

Én megmenekültem, hanem a Hódító Robur és két társa befejezték kalandos pályafutásukat az öbl vizében. A Világ Ura örökre eltűnt, le-sújtotta a villám, mellyel a szabad térben dacolni akart és elvitte magával a semmiségbe rendkívüli találmányának titkát.

Öt nap múlva az *Ottawa* megérkezett a louisianai partokra és másnap délelőtt tíz órakor horgonyt vetett az új-orleánsi kikötőben.

Miután elbúcsúztam a gőzös tisztjeitől, egy

Washingtonba induló vonatra ültem s csakhamar útban voltam szülővárosom felé, melynek viszontlátásáról bizony-bizony lemondtam már.

Mindenekelőtt a rendőrségi palotába mentem, hogy első látogatásomat Ward úrnál tegyem meg.

Mily nagy volt főnököm öröme és meglepetése, midőn szobája ajtajában én jelentem meg! Hiszen joggal azt hihette, társaim jelentése után, hogy többé soha viszont nem lát!

Elbeszéltem neki mindazt, ami eltűnésem óta történt, hogy a hadihajók mint üldözték a Rémületet, hogyan repült az fel akkor a Niagara fölé, a Great-Eyry medencéjében való tartózkodásukat, a katasztrófát, mely Robur gépét a Mexikói öbl fölött dühöngő viharban érte. Ward úr csak ekkor tudta meg, hogy e remek készülék épp úgy mozgott a levegőben, mint akár a földön vagy a tengeren.

S valóban, ily gépezet birtoka nem jogosította-e fel arra, hogy felvegye a «Világ Ura» nevet, melyet ő adott magának? Hiszen bizonyos, hogy az emberiség soha biztonságban nem lehetett volna miatta, mert egy általán nem volt eszköze, mellyel védekezhetett volna ellene. De a gőg, melyet mindegyre növekedni láttam e csodálatos emberben, arra ösztökölte, hogy fenn a légben küzdjön az elemek legborzasztóbbja ellen s sósoda volt, hogy én is épen, egészséggel megmenekülhettem a retentő katasztrófából.

Ward úr is alig hihetett szavaimnak.

— Egyszóval, kedves Strock, — így szólott, — ön itthon van újra és ez a földolog! E hirhedt Robur után most ön a nap hőse! Remélem, ez a helyzet nem fogja úgy megzavarni fejét, mint azé az örjögő feltalálót!

— Arról szó sincs, Ward úr! — feleltem én. — De be kell ösmernie mégis annyit, hogy soha kíváncsi ember, aki kíváncsiságát ki akarta elégíteni, ily viszontagságokon keresztül nem ment!

— Be is ösmérem, Strock. És a Great-Eyry rejtelmét, a Rémület átváltozásait ön föl is derítette! Szerencsétlenségünkre a Világ Urának titkai vele együtt haltak meg.

Az Egyesült-Államok újságai még aznap este közölték kalandjaim leírását, melynek igazságát senki kétségbe nem vonta és amint Ward úr már ki is jelentette, valóban én voltam a nap hőse.

Egyik újság ezt írta: «Strock felügyelőnek köszönhetjük, hogy a rendőrség rekordja Amerikát illeti. Mig másutt csak földön és vizen működik több-kevesebb sikerrel a rendőrség, addig az amerikai a bünö-

sökét már a tengerek mélyén és a levegőben is üldözi.» S mikor megtettem azt, amit itt elbeszéltem, tettem-e egyebet, mint azt, ami századunk végén jövő kollégáimnak feladata lesz? Elképzelhetik, hogy fogadott vén cselédem, mikor Long-Street-i házámban megjelentem! Azt hittem, a jó asszony nyomban belehal a nagy örömbé. Miután könnyes szemmel végig hallgatta elbeszélésemet, hálát adott a Gondviselésnek, hogy ennyi veszélyből megmentett.

— No, úgy-e, jó uram, — mondta Grad, — úgy-e, igazam volt?

— Igaza, Grad, de miben?

— Abban, hogy azt mondtam, hogy a Great-Eyry magának az eleven ördögnek búvóhelye!

— De hiszen Robur nem volt az!

— Az ám! — felelt a vén Grad. — De méltó lett volna rá, hogy az legyen! (Vége.)

A GREAT EYRY.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

A Magyar Nyelvőr a nyári szünet után ismét bekopogtat nyelvünk igaz barátaihoz értékes és dús tartalmával. A szeptemberi füzetben a folyóirat jeles szerkesztője folytatja az *ikes ragozás történetéről* szóló becses tanulmányát. Nagy József a helynevekben meglévő igealakokat vizsgálja, Komonczy Gáspár pedig a magyar idővonatról ír érdekes tanulmányt. A füzetben még sok egyéb derék dolgozatot olvashatunk, befejezől pedig magyarázatokat, egyveleget és népnyelvi hagyományokat; utóbbiak között látjuk *Révész Károlynak*, a korán elhunyt nyelvésznek egy kicsiny közlését a gúnynevekről.

«Az Amatőr» kiállítási albuma. Diszes, műmellékletben és szebbnél-szebb művészi felvételekben gazdag albumot adott ki «Az Amatőr» a most megnyílt nemzetközi kiállítás alkalmából. E szép füzet művészi reprodukciói által a kiállított képek legkitűnőbbjeit mutatja be olvasóinak. Műlapjai és mellékleteinek mindegyike egy-egy értékes kép,

mely keretbe helyezve díszére válik bármely szalonnak. A kiállításnak részletes ismertetését s sok egyéb szakcikkét olvashat az érdeklődő ebben a számban. «Az Amatőr» kiállítási albumát a lap előfizetői ingyen kapják. Megrendelhető «Az Amatőr» kiadóhivatalában. Ára 60 fillér.

FEJTÖRŐ.

Számrejtvény:

10, 21, 19, 8.	Némely növénynek van.
12, 13, 7, 20.	Hazánk egy folyója.
9, 29, 30, 12.	Fegyver.
22, 1, 24, 6.	Testi tulajdonság.
6, 5, 25.	Vízi növény.
17, 4, 28, 2, 28.	Erdélyi falu.
19, 13, 14, 17, 9, 2, 12,	?
5, 6.	Ellenfelek közt lehet.
3, 27, 28, 8, 23.	Egy nemzet.
16, 8, 18, 15, 16, 20, 15,	?
27, 15, 14, 29, 11.	Melléknév.
14, 29, 11, 15.	Régi hangszer.
1—30.	Berzsenyi egyik ódájának kezdő sora.

(Bazilly Mihály.)

Számítási kérdés:

Két hordóban 1179 liter víz van; ha az elsőből $\frac{1}{4}$, a másodikból $\frac{2}{5}$ részt elveszünk, a két hordóban egyenlő mennyiségű víz marad. Hány liter volt mindenik hordóban? (Katsich fiúvek.)

Vegyteni kérdés:

Melyik az a $S_1O_2H_2O$ jelzésű drágakő, mely igen kevés vizet tartalmaz s hevítéskor az is ellillan? Nálunk csak Vörösvágáson bányásszák. (Feith Pál.)

Képrejtvény:

Megfejtési határidő 1905 szeptember 31.

24. számban közzétett fejtörő kérdések megfejtése: Történelmi kérdés: Komárom vára. Algebrai kérdés: 24 év múlva. Kockarejtvény:

Ö	R	Ö	M
R	Ó	K	A
Ö	K	Ö	R
M	A	R	I

Képrejtvény: Ágostonfalva.

Helyesen fejtették meg: Vértessy László, komádi Tarsoly Gergely, Eckerdt Elek, ifj. Zurányi Gyula, Hauser Béla és Tibor, Mandl Leó és Mihály, Pálits Emil, Schemnitz Aladár, Márkus János, Balassa Béla, Majtinszky Aladár, Schotter László, Nord Frigyes,

Németh Vince, Mattanovich Csaba, Kovács Lajos, Neumann Géza, Német Miksa, Karácsony Sándor, Zsakó Gyula, debreceni orsz. tanító-árvaotthoni négy fiúk, Spiller Gyula, Morberger Gyula, Kohn Lajos, Havas Péter, Pollák Jenő, Földföldy Sándor, Pata Pál, Schletter Ödön, Hubert Tibor.

A kitűzött könyvjutalmat (*Gaal Mózes*: Kenyér és becsület) *Márkus János* bpesti előfizetőnk nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

N. M. Olvasd el mai számunk előfizetési felhívását, abban megtalálod kérdésedre a feleletet. — **K. M.** (Pozsony). Elegendő, ha leveledet Rátz László tanár úr címére küldöd, ki a lap szerkesztője; címe: Budapest, ág. hitv. ev. főgimn. Budapest. — **Magyar fiú.** Mint leveléből látjuk, ön szívesen akarna tovább tanulni s mi részünkről is buzdítjuk erre. Azt hisszük, hogy nem kerülne sok nehézségbe, ha a polgári iskola négy osztályát elvégezné; ezzel a bizonyítvánnyal azután sok mindenféle pályára léphet. Többi kérdéseire kivételesen levélben válaszolunk.

OLVASÓINKNAK.

A «Tanulók Lapja» ezzel a számmal befejezte tizenkettedik évfolyamát s a jövő számmal megkezdí a tizenharmadik évfolyamot. Szeretet fogadta eddig a magyar tanulók részéről s nem kételkedünk abban, hogy ezt a szeretetet meg fogja ezentúl is érdemelni. Jó barátunkat szeretni szoktuk, a *Tanulók Lapja* pedig legjobb és legőszintébb barátja volt a magyar diákoknak, az lesz ezentúl is.

Komoly munka, nemes szórakozás a *Tanulók Lapjának* a jelszava s ez marad továbbra is. A szerkesztőségnek szerető gondja leszen arra, hogy e jelszavaknak megfelelően válogassa meg azokat a közleményeket, amelyek őt célja megvalósításában hathatósan támogatják.

A *Tanulók Lapja* tizenharmadik évfolyamának első felében két rendkívül értékes regényt közöl. Az egyikben

Molnár Ferenc,

ez a nagytehetségű ismert író, fordul elsőízben a magyar ifjúsághoz, a fővárosi diákéletből merítve érdekes regénye tárgyát. A regény címe:

A Pál-utcai fiúk.

A szűk udvarra s egy-egy elhagyott telekre szorított budapesti diákok társaságáról, sajátos játékaról van benne szó egy mélabús végű történet keretében, melynek tulajdonképpeni hőse a szőke kis Nemecek, akinek férfias jelleme méltán érdeklődést és mély részvétet kelt.

A másik regény szerzője *Spyri* a nagy hírű svájci író, akinek bájos történetét *Gaal Mózes*, a lap szerkesztője dolgozta át, illetve írta meg újra a magyar diákoknak. Az elbeszélés címe:

Marci,

egy falusi fiú története.

E két hosszabb közleményen kívül hétről-hétre közöl a *Tanulók Lapja* két-három élvezetesen megírt ismeretterjesztő cikket a különféle tudományszakokból. Lesznek történelmi, természettudományi közlemények; figyelemmel kíséri a technika újabb vívmányait, a felfedezéseket s híven beszámol olvasóinak, hogy ismeretük köre táguljon. Ebből a célból a legjelesebb tanár írók közreműködését biztosította a *Tanulók Lapja*, hogy olvasói minél több tanulságot merítsenek a változatos tartalmú cikkekből.

A *Tanulók Lapja* a fontosabb irodalmi és művészeti eseményekről sem feledkezik meg s ezekkel kapcsolatosan tájékoztatni fogja olvasóit minden figyelemreméltó újabb jelenségről.

A *Tanulók Lapja*-nak rovatai megemlékeznek az iskola világának közérdekű eseményeiről, valamint figyelemmel kísérik a középiskolák önképzőkörökének a működését is, amennyiben az azokról való megemlékezés tanulsággal jár.

Hétről-hétre érdekes talányokat közöl a *Felőrő* rovat. A megfejtők között a szerkesztőség minden héten értékes könyvjutalmakat sorsol ki, a megfejtők nevét pedig közli.

A szerkesztői üzenetekben a szerkesztőséghez intézett kérdésekre felel; útbaigazítja azt, aki tanácsért hozzá fordul. Egy szóval eleven kapcsa lesz a szerkesztői üzenetek rovata az olvasók és a lap szerkesztője között.

A *Tanulók Lapja* minden héten 16 oldal terjedelemben jelenik meg, számos szép kép díszíti s az érdekes és értékes közlemények egész sora örvendeztetni meg az olvasókat.

A *Tanulók Lapja* kiadóhivatala azzal a kérésrel fordul a lap olvasóihoz, hogy igyekezzenek őt a lapnak minél szélesebb körben való elterjedésében támogatni. Ebből a célból mellékel a mai számhoz gyűjtőlevelet. Aki legalább hat egész éves előfizetést gyűjt, annak egy évig ingyen küldi meg a *Tanulók Lapját*, aki ennél kevesebb előfizetést gyűjt, a kiadóhivataltól értékes könyvet kap fáradozása jutalmául.

A gyűjtőknek figyelmébe ajánlja a kiadóhivatal, hogy az előfizetési pénzt póstautalványon küldjék be a kiadóhivatal címére (*Tanulók Lapja kiadóhivatala*, Franklin-Társulat, Budapest, IV., Egyetem-utca 4.).

Előfizetési ára egész évre 9 kor. 60 fillér
félésre 4 „ 80 „
negyedévre 2 „ 40 „

A «*Tanulók Lapja*» kiadóhivatala.
(Budapest, Franklin-Társ. IV., Egyetem-u. 4.)

OLCSÓ CSEH ÁGYTOLL!!

5 kiló: új fosztott 9.60 K, jobb 12 K, fehér pehelypuha fosztott 18 K, 24 K, hófehér pehelypuha fosztott 30 K, 36 K. Szállítás portómentes, utánvétellel. A kicserélés és visszavétel portómentes ellenében megengedtetik.

BENEDIKT SACHSEL, Lobes 60.
Post Pilsen, Böhmen.